

*A través
del temps*

Vil·la Florida

**De casa senyorial
del segle XVI
a equipament públic**

INDEX

- 04 PRESENTACIONS
- 07 LOCALITZACIÓ
- 08 PRIMERES REFERÈNCIES
La família Santcliment
- 10 LA FAMÍLIA RAMON I EL CONVENT
DE CARMELITES DESCALCES DE BARCELONA
La propietat entre 1613 i 1768
- 13 LA TORRE SIVILLA
- 16 LA TORRE SIVILLA A MANS DEL BISBAT
I DEL PLAT DE POBRES VERGONYANTS
DE LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DEL MAR
- 18 L'INICI DE LA URBANITZACIÓ
DE LES TERRES DE LA FINCA
L'actuació de la família Arimon
- 22 JOSEP GARRIGA I LA CONSOLIDACIÓ
I ACCELERACIÓ DEL PROCÉS URBANÍSTIC
- 26 DE TORRE SIVILLA A VIL·LA FLORIDA:
LA CREACIÓ DE LA FESOMIA MODERNISTA
- 28 ELS CANVIS DE LA VIL·LA FLORIDA AL SEGLE XX
- 30 L'ESCOLA DE PUERICULTURA
- 32 ABANDÓ I DETERIORAMENT
- 33 REHABILITACIÓ
- 34 ANÀLISI ARQUITECTÒNICA ARRAN
DELS TREBALLS DE REHABILITACIÓ
- 36 ELS PROPIETARIS DE VIL·LA FLORIDA
Quadre-resum
- 42 REFERÈNCIES DOCUMENTALS
I BIBLIOGRÀFIQUES

Barcelona, març 2007

Coordinació i edició:

Ajuntament de Barcelona
Districte de Sarrià-Sant Gervasi
Departament de Comunicació

Autors:

Caballé, Francesc; Cazeneuve, Xavier; Gonzàlez,
Reinald: **Estudi històrico-arquitectònic i valoració
patrimonial de la "Vil·la Florida"**. Veclus, s.l.
Desembre 2006.

Fonts documentals:

Museu d'Història de la Ciutat, Arxiu Municipal
Administratiu, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona,
Arxiu Històric de Protocols de Barcelona
i Arxiu Municipal de Sarrià-Sant Gervasi.

Portada:

Rosa Castells, fotogràfa

L'entramat de carrers, places i espais públics que conformen cada barri són testimonis de la història, sovint desconeguda, de la nostra ciutat. Quan parlem d'edificis antics, representatius i singulars, aquesta aproximació al passat es fa encara més evident, com és el cas de Vil·la Florida, el nou centre cívic de Sant Gervasi.

El paisatge urbà d'aquest barri es caracteritza per combinar modernitat i tradició. Fets de gran importància, com ara els canvis socials, la gran transformació urbanística de finals del segle XIX i, per descomptat, la seva agregació al municipi de Barcelona, han marcat el destí i la fesomia d'aquest barri, sense perdre l'ànima que el distingeix.

Us convidem a descobrir, a través d'aquesta publicació que teniu a les mans, un dels escenaris de la història de l'antic poble de Sant Gervasi de Cassoles, una casa senyorial que ha perviscut a través del temps i que ara, com a equipament públic pel barri, ha recuperat tot el protagonisme que es mereix.

Jordi Hereu

Alcalde de Barcelona

La història de Vil·la Florida, està estretament lligada amb el desenvolupament de Sant Gervasi. La seva recuperació com a centre cívic, obert a tothom, ens permet gaudir d'una de les més antigues residències senyoriales, de les quals aquest barri n'és ple d'exemples.

Aquesta guia, un viatge a través del temps, ha estat elaborada a partir d'una recerca històrica exhaustiva. Hi trobareu els testimonis de persones que van viure fa molt de temps i que, no obstant, van deixar la seva empremta al barri i a la ciutat. Noms il·lustres, molts d'ells presents actualment en el nomenclàtor de Barcelona com ara les famílies Santcliment, Arimon o Calvet. La història d'aquestes famílies lligades a la propietat de Vil·la Florida és un mirall a través del qual podem observar la societat de temps passats, des dels seus remots orígens, en el segle XVI, fins a l'actualitat.

Com deia un il·lustre escriptor del segle XIX, el veritable viatge de descobriment no consisteix a buscar noves terres, sinó a mirar amb uns nous ulls el que veiem cada dia. Estic convençuda que aquestes pàgines dedicades a la història de Vil·la Florida us ajudaran a descobrir una part del passat de Sant Gervasi, valorant i estimant el que hi ha darrera de cadascun dels seus elements urbans.

Katy Carreras-Moysi

Regidora del Districte de Sarrià-Sant Gervasi

LOCALITZACIÓ

Barcelona té a cada barri edificis singulars amb un passat i una història indeslligable de l'entorn on es troben. La seva presència en l'actualitat adquireix categoria d'evidència, de testimoni encara viu de la forma de vida de la gent que habitava en aquell barri abans que nosaltres, i també ens recorden com el pas dels segles ha anat canviant poc a poc la fesomia i la manera de viure de la nostra ciutat.

Vila Florida és un d'aquests edificis amb una experiència vital que, coneguda i explicada, el converteix en un lligam viu que ens comunica amb el nostre passat. El passat de Sant Gervasi i el de la ciutat de Barcelona.

Vila Florida és una finca que ocupa tota una illa delimitada pels carrers de Muntaner –on té la porta d'accés, amb el número 544–, el carrer de Reus, el carrer de Sant Gervasi i el carrer del Bisbe Sivilla. En aparença, es tracta d'una gran propietat de quasi 5.500 m², però en realitat no és sinó la part minsa que resta d'una antiga extensió molt més àmplia situada a l'antic terme municipal de Sant Gervasi de Cassoles. Podríem dir que aquesta illa singular és ja l'últim testimoni de l'antic poble de Sant Gervasi, situat en una àrea plena de boscos i camps que no començà a urbanitzar-se fins a mitjans del segle XIX, en un procés que no culminà fins ben entrat el segle XX.

Al bell mig de l'illa, envoltat per un jardí protegit per una tanca, trobem l'edifici principal de Vila Florida, en una posició elevada respecte el ras dels carrers que l'envolten, uns 3 metres des del carrer Muntaner a l'accés de l'edifici, la qual cosa fa que part de la tanca sigui un veritable mur de contenció. Per bé que l'entrada principal de la Vila és al carrer de Muntaner, la casa es troba encarada vers migdia (sud), a causa dels seus orígens rurals.

PRIMERES REFERÈNCIES

La família Santcliment

La primera referència documental que trobem de Vila Florida de Sant Gervasi ens situa al 25 d'octubre de 1603 a la ciutat de Praga, actual capital de la República Txeca, que aleshores ho era de l'imperi germànic.

Aquell dia, al seu palau, l'ambaixador de la corona espanyola, Guillem Ramon de Santcliment i de Centelles, feia redactar i signava el seu testament. Santcliment, membre d'una influent família barcelonina, havia estat comanador de l'ordre de Sant Jaume i s'havia distingit a la batalla de Lepant, el 1571.

En una de les clàusules del seu testament, Guillem Ramon de Santcliment va disposar, per a després de la seva mort, la celebració de dues misses de rèquiem diàries perpètuas a l'altar de Sant Martí de l'església del convent de Santa Caterina de Barcelona, lloc on també volia ser enterrat. Per poder pagar aquestes misses, dues de les quals havien de ser cantades solemnement, va fer donació, a aquest convent, d'una torre que posseïa a la partida de Sant Gervasi. Si el convent l'acceptava, l'havien de nomenar torre de Sant Ramon, vendre-la i destinar la quantitat obtinguda al pagament de les misses esmentades. Aquesta torre és la que, amb el pas dels segles, serà coneguda primer com a Torre Sivilla i, posteriorment, com a Vila Florida.

El 15 d'octubre de 1608, cinc anys després de redactar el seu testament, Guillem Ramon de Santcliment va morir. No va ser, però, fins el 1613, que el conseller en cap de Barcelona i el conseller segon, marmessors de les últimes voluntats del difunt Santcliment, van iniciar les gestions per vendre la torre situada a Sant Gervasi, juntament amb les terres que l'envolten. Després de posar la propietat en subhasta pública, el millor postor va ser Montserrat Ramon, doctor en drets, qui va adquirir la finca el 29 d'agost d'aquell mateix any.

En el document d'aquesta transacció no consten ni l'extensió de la finca, ni tampoc les dades de propietat

anterior al difunt Santcliment. Segurament, però, es tractava d'una finca amb una casa i una torre (que podria haver estat en origen una masia fortificada), envoltada d'una gran extensió de boscos i jardins que li pertanyien. Probablement, la va construir la mateixa família Santcliment en l'època tardo-medieval o renaixentista. Els arcs i les restes de parament d'aquesta cronologia descoberts durant la intervenció recent de rehabilitació podrien corroborar aquest extrem.

Veclius, sl.

_Aparell de carreus del segle XVI apareguts durant les obres de rehabilitació a la façana més oriental.

En aquella època, Sant Gervasi era un terreny gairebé despoblat, situat a la falda del Tibidabo, a mig camí de la serra de Serola i el pla de Barcelona, ple de torrents i rieres i lluny de les vies principals del Pla que conduïen a la ciutat. El punt elevat on va ser construïda la finca, entre el que seria el camí de Sant Gervasi (posteriorment carrer Major, i avui de Sant Gervasi) i un torrent, reforçaria la hipòtesi que en origen era una masia probablement fortificada.

LA FAMÍLIA RAMON I EL CONVENT DE CARMELITES DESCALCES DE BARCELONA

La propietat entre 1613 i 1768

La família Ramon tingué la propietat de la casa-torre de Sant Gervasi durant un espai de temps relativament curt. Montserrat Ramon va morir l'any 1631. L'hereu va ser el seu fill, Lluís Ramon, també doctor en drets i jutge del Reial Consell Criminal de Sa Majestat. Vuit anys més tard, Lluís Ramon també moria, i els seus béns els heretava la vídua, Maria Aylla. Quan aquesta va morir, l'any 1677, l'hereva va ser la seva filla, Maria Ramon i Aylla, que aleshores es feia dir reverenda mare Maria Jesús, ja que era religiosa del convent de Nostra Senyora de la Concepció de l'Orde de les Carmelites Descalces de Barcelona.

El 5 de març d'aquell mateix any 1677, la reverenda mare Maria Jesús va donar tots els béns que va heretar al convent de les Carmelites Descalces, que era a l'actual plaça de la Vila de Madrid de Barcelona.

Museu Històric de la Ciutat

_Plànol de Barcelona i els seus voltants (c. 1718). El detall permet observar el poblament escàs i dispers de l'àrea de Sant Gervasi.

Durant gairebé un segle l'antiga finca dels Santcliment va restar sota l'administració del convent, que en va fer una font d'extracció de rendes a partir del lloguer

i explotació dels camps, mitjançant una masoveria. L'any 1723, el convent va ampliar les terres de l'heretat al comprar unes vinyes contigües que els va vendre el rector de l'església parroquial de Sant Gervasi, que limitaven amb la finca pel nord.

Amb tot, la rendibilitat de la finca resultava insuficient i la congregació de religioses va decidir desprendre's'n. L'any 1768, el convent acceptà l'oferta de compra que els va fer el veler Nicolau Sivilla: 12.000 lliures i la creació d'un censal a favor del convent de 6.000 lliures, de pensió anual de 180 lliures, amb la garantia hipotecària de la mateixa casa-torre.

Rosa Castellis

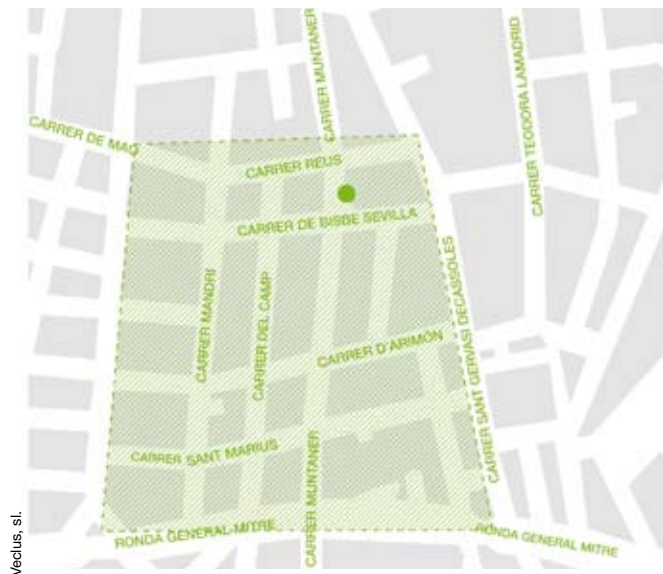
_D'entre les obres de cronologia d'època moderna, destaca aquesta antiga porta.

En aquest segle i mig en què la finca va estar en mans de la família Ramon i del convent de les Carmelites Descalces, Sant Gervasi va començar a viure les primeres transformacions que esdevindrien la llavor d'allò que actualment és, i que es troben relacionades estretament amb fets cabdals de la història de Catalunya. Un dels més importants es va produir com a conseqüència de la Guerra de Successió (1702-1714). Durant el setge de Barcelona de 1706, Sant Gervasi va ser un punt estratègic per a les tropes franceses i castellanes, i els seus habitants van haver de patir violències i saqueigs a casa seva. Fins i tot, van robar la casa rectoral de la parròquia, emportant-se la imatge de la Mare de Déu de la Bonanova. No obstant això, un cop acabada la guerra, el decret de Nova Planta imposat per Felip V el 1716 va possibilitar que el territori de l'antiga parròquia de Sant Gervasi de Cassoles es convertís en municipi autònom.

LA TORRE SIVILLA

Però, com era de gran la finca adquirida per Nicolau Sivilla? L'escriptura de compra-venda la descriu com una casa, torre i terres de 22 mujades i $\frac{3}{4}$, algunes plantades de vinya, a la parròquia de Sant Gervasi. Una mujada de terra equival a 4.896,5 m², i una quarta a 1.224,12 m², per tant, si l'heretat de la casa torre tenia 22 mujades i 3 quartes, resulten 111.095,36 m². Si a això li afegim la peça de terra agregada per la comunitat religiosa l'any 1723, que Sivilla també compra, i que té "5 quartes, més o menys", obtenim que la superfície total era, aproximadament, de 117.215,96 m². La finca adquirida per Nicolau Sivilla no era, doncs, gens petita.

_Aproximació del que podria ser l'extensió del conjunt de la propietat de la finca quan la va comprar Nicolau Sivilla, l'any 1768.

Nicolau Sivilla va ser un veler acomodat de Barcelona i un dels exponents de la classe productiva emergent de la ciutat en l'embranchida del segle XVIII. Sens dubte, pretenia que la seva torre –que a partir d'aleshores va ser coneguda com a Torre Sivilla– esdevingués un símbol de l'estatus econòmic que posseïa. Per tal d'aconseguir-ho, no va estalviar esforços ni diners en reformar a fons la casa. Una de les obres més desta-

comes a fer portar un cabal important d'aigua a la finca, després d'haver aconseguit el permís per buscar aigües mitjançant mines.

Nicolau Sivilla es va casar amb Josepa Arimon; els Arimon eren els propietaris d'una gran extensió de terres veïnes de les d'en Sivilla. Quan Josepa va morir, Nicolau Sivilla va tornar-se a casar, en aquesta ocasió amb Isabel Raspall, que era cunyada seva, vídua de Josep Arimon (germà de la primera dona de Sivilla), amb el qual havia tingut un fill, Josep Anton Arimon i Raspall.

Nicolau Sivilla va morir l'any 1799. Tot i que al testament nomenava la seva vídua, Isabel, usufructuària dels seus béns, a la torre de Sant Gervasi li reservava una destinació especial: la donava al bisbe de Barcelona, amb l'obligació de pagar 600 lliures anuals per mantenir les causes pies creades per Sivilla.

Vecilus, sl.

Vecilus, sl.

_Casa del Gremi de Velers, a la Via Laietana, de Barcelona. Nicolau Sivilla va fer donació del seu retrat al gremi de velers, perquè el possessin a la sala gran d'aquesta casa "a fi que tot temps me tingan present com a benefactor que sóc del mateix gremi.

També va preveure què calia fer amb la finca si el bisbe de la ciutat optava per renunciar a l'heretat. En aquest cas, la propietat havia de passar a l'administrador dels pobres vergonyats de Santa Maria del Mar i, si aquests no ho acceptaven amb les mateixes condicions, retornaria a la descendència de la família Arimon.

El gran valor que la casa tenia per Nicolau Sivilla es fa evident en aquestes mesures destinades a mantenir-la i evitar-ne la degradació, unes condicions que mig segle després encara mantindrien la mateixa vigència i importància.

Gràcies a l'escriptura d'inventari dels béns de Nicolau Sivilla sabem que la Torre Sivilla tenia, a més de rebedor, menjador, cuina, rebost i dos cellers, una capella i diverses cambres, algunes anomenades "de Sant Francesc", "del Llamp" i "del porc". Un peritatge dels béns immobles de l'herència va valorar la torre en 7.129 lliures.

Sant Gervasi, entre el darrer terç del segle XVIII i els primers anys del segle XIX, malgrat la seva condició de municipi autònom, continuava essent un territori amb una població molt dispersa i de nombre no gaire elevat, sense cap centre. Sant Gervasi basava la seva economia principalment en la producció de cereals i vinya, depenent de la ciutat per a la provisió de productes bàsics. La presència de boscos feia possible, també, la recollecció de productes i la caça.

Com s'evidencia, el topònim de "Sivilla" per designar la casa no té res a veure amb el nom d'un dels actuals carrers de Sant Gervasi: Bisbe Sivilla, que recorda la figura de Tomàs Sivilla i Gener (1817-1906), rector del seminari de Barcelona i bisbe de Girona, sinó que es refereix a un dels seus propietaris: el veler Nicolau Sivilla, a qui fou dedicat el carrer a principis del segle XX. En ignorar aquest origen, l'any 1942, es converteix en l'actual carrer de Bisbe Sivilla.

LA TORRE SIVILLA A MANS DEL BISBAT I DEL PLAT DE POBRES VERGONYANTS DE LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DEL MAR

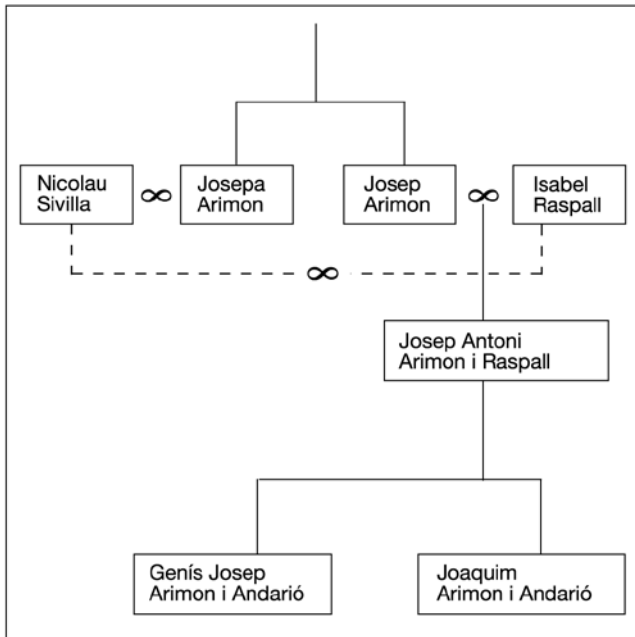
Quan morí Isabel Sivilla, l'any 1803, els administradors de l'herència van iniciar els tràmits per oferir el llegat de la Torre Sivilla al bisbe de Barcelona.

Tot i que l'acceptació duia implícita la càrrega del pagament de les 600 lliures anuals instituïdes al testament de Nicolau Sivilla, Pedro Díaz de Valdés, bisbe de Barcelona (1798-1807), va acceptar la propietat de la torre, considerant que podria treure'n profit pel fet de tractar-se d'una finca rústega de regadiu.

La Torre Sivilla va ser propietat de la Mensa Episcopal durant 22 anys. L'any 1825, però, el nou bisbe Pablo de Schar (1808-1831) hi va renunciar en no obtenir-se rendes suficients per satisfer les càrregues que la gravaven.

Aquesta renúncia va significar que, seguint novament les indicacions del testament de Nicolau Sivilla, la propietat de Sant Gervasi de Cassoles havia de passar a l'administrador dels pobres vergonyants de la parròquia de Santa Maria del Mar de Barcelona. Però tampoc la finca no va estar gaires anys a mans d'aquesta institució benèfica. Les condicions estrictes del testament de Nicolau Sivilla eren difícils de mantenir, i això ho va aprofitar un dels seus descendents, Genís Josep Arimon –nét del fillastre i alhora nebot de Nicolau, i per tant, besnét seu– per iniciar un plet per incompliment dels pactes establerts, i reclamar la propietat de la totalitat de la casa, terres i béns, apel·lant al contingut del testament del seu besavi i basant-se en el seu grau de filiació.

Després d'un llarg procés, l'any 1842 una sentència judicial va resoldre a favor de Genís Josep Arimon, que així es converteix en nou propietari de la Torre Sivilla, en un moment clau per al futur urbà de la zona.

Arbre genealògic de Genís Josep Arimon, besnét de Nicolau Sivilla.

L'INICI DE LA URBANITZACIÓ DE LES TERRES DE LA FINCA

L'actuació de la família Arimon

L'any 1830, Sant Gervasi encara era descrit amb els termes anteriors de dispersió de la seva població i accidentalitat en l'orografia. Dotze anys després, el mateix any en què Genís Josep Arimon es converteix en propietari de la Torre Sivilla, la parròquia de Sant Gervasi va iniciar els tràmits per ampliar l'església per donar cabuda a tots els fidels que hi acudien: senyal inequívoca de l'important creixement que estava experimentant el poble en molt poc temps.

Museu Històric de la Ciutat

El pla de Barcelona l'any 1847 en un plànol realitzat pel cos d'enginyers de l'exèrcit. Al voltant del que seria el carrer Major de Sant Gervasi, comença a consolidar-se un nucli de cases. La Torre Sivilla gaudiria d'una posició privilegiada, a tocar d'aquest eix vertebrador.

Durant la primera meitat del segle XIX els grans propietaris de Sant Gervasi van començar a establir, arrendar o vendre parcel·les de terreny, iniciant-se un incipient procés d'urbanització propiciat per la demanda per construir-hi nous habitatges o residències d'estiueig, conegudes com a *quintas de recreo*.

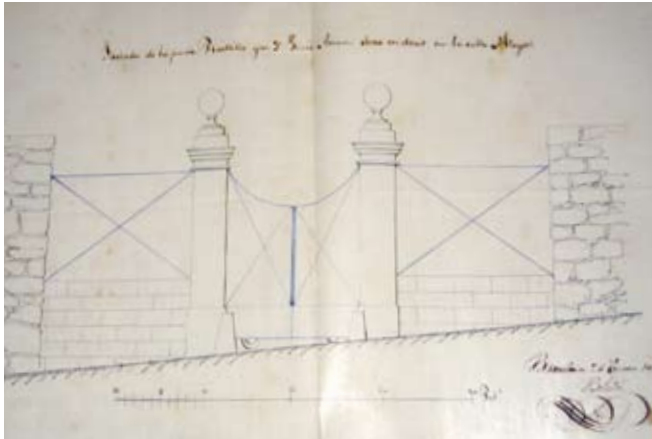
Podem comprovar el nivell d'aquesta demanda en la quantitat de sol·licituds de llicències d'obres particulars adreçades a l'Ajuntament per reformar cases velles o iniciar-ne la construcció de noves: si a la dècada de 1850 a 1860 es van concedir 192 permisos d'obra, durant la de 1870 a 1880 se'n van concedir 573.

Museu Històric de la Ciutat

Versió de 1860 del plànol del projecte Cerdà, sobre el topogràfic realitzat per ell mateix l'any 1855. Pot observar-se la densificació incipient al voltant del nucli del carrer Major de Sant Gervasi i l'aparició de les primeres obertures de nous carrers.

Pel que fa a la Torre Sivilla, hi ha constància de dues reformes menors dutes a terme per Genís Josep Arimon, totes dues relacionades amb el procés general d'urbanització i adequació del tram de carrers al municipi de Sant Gervasi. La primera es realitzà el gener de 1863 i va modificar el portal, la tanca i el camí d'accés a la casa des del carrer Major, l'actual carrer de Sant Gervasi. La segona sol·licitud de reforma és del 18 de maig del mateix 1863, i també fa referència a l'obertura d'una nova porta, al carrer de Sant Vicenç, l'actual carrer de Reus “*a fin de que puedan entrar a su casa los carros de su colono*”, però alhora ens indica altres reformes majors dutes a terme a la casa, com la remodelació de la façana.

_Plànol de la porta d'accés a la finca que Genís Josep Arimon volia instal·lar l'any 1863, i que donava al carrer Major (actual carrer de Sant Gervasi).

L'any 1865, Genís Josep Arimon, que tenia 71 anys i en feia més de 20 que era propietari de la finca, va decidir declarar-la davant de notari per poder inscriure-la com a pròpia en el Registre de la Propietat, de nova creació.

La descripció que aleshores es va fer de la propietat va ser: “*Una finca urbana casa torre situada en el pueblo de San Gervasio, calle Mayor, número sesenta y nueve. Se compone de una casa, con bajos, primer piso y sotabanco, cuya medida superficial es de catorce mil cuatrocientos palmos, poco más o menos,*

equivalentes a quinientos cincuenta y un metros, cincuenta centímetros, un algibe, mina mayor y mina menor, que dan por término medio en tiempos normales de ocho a diez plumas de agua medida de Barcelona, y catorce mojas de tierra, poco más o menos, parte regadío, parte cultivo y parte viña”.

Si tenim present l'extensió aproximada que la finca tenia quan Nicolau Sivilla va comprar-la, l'any 1768, i l'actual que se'ns descriu l'any 1865, podem apreciar que la superfície es va reduir de manera important. Deixant de banda altres factors, no hi ha dubte que el procés de segregació de parcel·les a tercers destinades a la construcció va ser força important als terrenys de la Torre Sivilla i va originar l'obertura d'alguns nous carrers.

Genís Josep Arimon i Andarió va morir el 27 d'abril de 1865. L'hereu universal dels seus béns va ser el seu germà, Joaquim Arimon i Andarió. Nou anys més tard, l'any 1874, la finca de Sant Gervasi va deixar de pertànyer a la família Arimon, quan Joaquim va morir sense fer testament l'any 1871, immers en una situació de greu crisi financera. Per poder-se recuperar dels deutes acumulats, els hereus es van veure obligats, l'any 1874, a vendre en subhasta pública la finca de Sant Gervasi. I el millor postor va ser Josep Garriga i Llastenós.

l'herència, i Ramona Garriga i Serra, en la tercera part que resta. En l'inventari dels seus béns, la superfície d'extensió de la finca és ja de 26.536,83 m², i el valor total de 100.000 pessetes.

El 1888, dos anys després de la mort del seu pare, va morir Ramona Garriga i Serra, deixant com a hereu de la seva part al seu fill, Santiago Ramon Agelet.

En el transcurs de temps en què la família Garriga va ser propietària de la finca que actualment coneixem com a Villa Florida, a Sant Gervasi es van produir esdeveniments fonamentals per a la seva història, alguns d'ells impulsats per processos interns del mateix poble, que ja venien de dècades anteriors, i d'altres provocats per decisions preses per òrgans forans.

En el darrer quart del segle XIX, l'evolució de Sant Gervasi va prendre un moviment d'acceleració. De territori poc habitat es va convertir en petit poble camperol amb algunes torres d'estiueig, per acabar essent un municipi on conviuen antics masos, cases d'artesans i menestrals i residències d'estiueig. El 1879 ja hi havia configurats, i amb nom, un centenar de carrers.

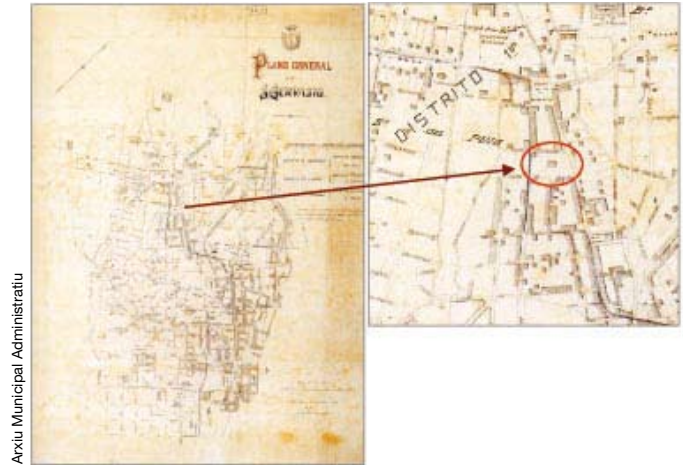
Pel que fa al nombre de llicències d'obres, a la dècada de 1880 se'n van concedir 450, i entre 1890 i 1897, 527 més. Lògicament, el nombre de residents durant tot l'any a Sant Gervasi també va augmentar progressivament: 376 habitants segons el cens de 1846, 2.512 segons el de 1861, 5.148 en el de 1878 i 14.519 l'any 1905.

L'any 1892, el batlle de Sant Gervasi, Josep Rosés Padrosa, descrivia d'aquesta manera, en termes generals, el tipus de població del seu municipi:

"... se ha formado en su mayor parte por personas que con la economía de sus trabajos han edificado o adquirido una propiedad donde viven modestamente apartados del bullicio e imposiciones sociales de la capital; por empleados del comercio, oficinas del Estado, Municipio y Diputación de la capital; pensionistas del Estado, militares retirados, cesantes y jubilados, todos los cuales, por su proximidad a la capital donde tiene

ocupación y perciben sus haberes, disfrutan en estos pueblos de la economía en las viviendas y artículos de primera necesidad así como el ahorro en el vestir por no imponer las costumbres sociales lo que es indispensable en la capital..."

L'any 1897, va tenir lloc el fet més transcendent i que, en cert sentit, era la culminació de tota aquesta evolució, tan plena de dinamisme, de Sant Gervasi: l'agregació al terme municipal de Barcelona.

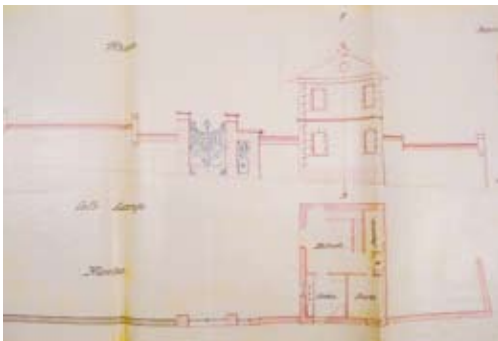
Plànol general de Sant Gervasi realitzat l'any 1895, poc abans de l'agregació del terme a la ciutat de Barcelona. El detall permet identificar perfectament la parcel·la de la Torre Sivilla, així com les cases que s'havien anat construint on abans hi havien els camps de conreu.

DE TORRE SIVILLA A VIL·LA FLORIDA: LA CREACIÓ DE LA FESOMIA MODERNISTA

L'antiga Torre Sivilla va entrar al segle xx de la mà d'un nou propietari: Josep Maria de Müller i Patxot, empresari vitivinícola de Tarragona. En aquesta ocasió la compra de la torre ja no tenia a veure ni amb l'explotació agrícola dels camps ni amb la seva urbanització: l'interès residia en gaudir d'una casa vorejada de jardins al bell mig d'una zona de rellevància residencial.

El 1902, Josep Maria de Müller va iniciar tot un seguit de reformes a la casa, i el 23 de juliol va sol·licitar permís municipal, ja a l'Ajuntament de Barcelona, per modificar bona part dels murs que envoltaven la finca, construint un nou portal i un pavelló per a la porteria, situada al carrer de Garriga.

_Plànol d'un dels murs de tancament de la finca que Josep Maria de Müller va fer construir, l'any 1902, en el vessant del carrer Garriga (Muntaner).

Però la reforma més substancial del vell edifici –fins a les actuals obres– i la que va atorgar la característica fesomia modernista, va ser l'endegada per Josep Maria de Müller l'any 1904 de la mà de l'arquitecte figuerenc Josep Azemar i Pont.

Podem veure l'abast del conjunt d'intervencions a realitzar a partir del text de la instància presentada a l'Ajuntament de Barcelona per demanar el permís d'obres, l'any 1904:

“[Josep de Müller] Manifiesta que en el centro de la citada manzana ocupada por jardines, existe una casa torre separada por una distancia mínima de dieciocho metros de las lindas de fachada y en la cual se desearían verificar obras de modificación y reforma sin aumentar su área edificada, consistentes: Primero. Cambio de cubiertas. Segundo. Destechar unas galerías porticadas que a nivel del primer piso la rodean por sus caras de Norte y Oriente. Tercero. Derribo de una escalera que de las citadas galerías comunica con el jardín. Cuarto. Desconchar, revocar y estucar sus fachadas. Quinto. Cambio de repisas. Sexto. Reconstrucción de la escalera interior”.

Els plànols originals de la reforma executats per l'arquitecte Josep Azemar tenen el doble valor de donar-nos a conèixer l'estat de l'edifici abans de la remodelació, i al mateix temps, copsar l'abast d'aquesta intervenció. La casa adquirida per Josep de Müller mostrava una façana amb unes formes força característiques de les masies catalanes del segle XVIII, que Josep Azemar transformà radicalment aplicant un nou concepte i llenguatge arquitectònic.

L'antiga casa rural senyorial lligada a l'explotació agrícola de les seves terres, es converteix en una torre residencial burgesa. La masia esdevé “Vil·la” i no manté cap element que la faci reconeixible, ni a l'interior ni a l'exterior. Es canvia la distribució interna –cegant passos i obrint-ne de nous, projectant una escala noble, etc.– i, sobretot, es crea una nova imatge exterior on Azemar utilitza un estil modernista, amb regust historicista. D'aquesta manera, apareixen la torre angular, les galeries, les noves obertures i la solució de la façana i les cobertes.

Aquest canvi radical afectà, òbviament, tota la decoració de la nova “Vil·la”. A més de les baranes i esgrafiats de façana, l'interior també va rebre nous paviments i estucats, que no han arribat a conservar-se a causa de les modificacions sofertes posteriorment i, sobretot, per l'estat d'abandonament de la finca en els darrers anys.

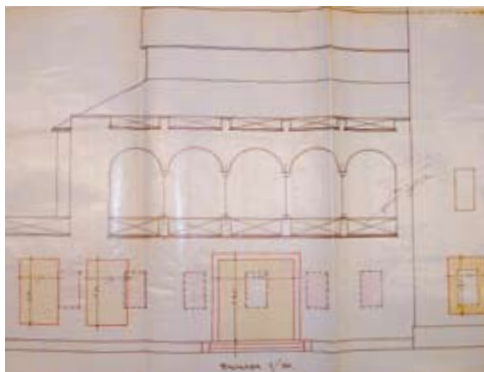

ELS CANVIS DE LA VILLA FLORIDA AL SEGLE XX

Tot i que la família de Müller transformés radicalment l'edifici, convertint-lo en una gran casa residencial, això no va significar que en fessin la seva residència permanent.

La superfície de tota la finca, amb la casa i terreny que l'envoltava, era aleshores de 5.406 m², i les seves delimitacions eren les de l'actual illa: a l'oest, amb el carrer de Muntaner (abans Garriga), al sud amb el carrer de Cartagena (abans Sivilla i actualment, Bisbe Sivilla), al nord amb el carrer de Reus (abans de Sant Vicenç), i a l'est amb el carrer de Sant Gervasi (abans carrer Major). La finca, coneguda, fins i tot en el Registre de la Propietat, com a Villa Florida, era valorada, en aquells temps, en 350.000 pessetes.

Quan Josep Maria de Müller i Patxot va morir, l'any 1926, la propietat de la casa va correspondre en herència a dos dels fills: Maria Montserrat i Lluís de Müller i de Ferrer, els quals, el 6 de març de 1928, van vendre la finca a Ramona Calvet i Picas.

Arxiu Municipal Administratiu

_Alçat de les modificacions de la façana occidental de l'edifici, afrontada vers l'accés principal del carrer de Muntaner.

En els anys posteriors es va construir una nova tanca i accés per la banda del carrer de Muntaner, així com la pèrgola adossada a aquesta tanca.

Rosa Castellés

_Imatge de la torre i d'una part dels jardins que l'envolten.

Ramona Calvet i el seu espòs Josep Rafel Marjanedas van viure a la Villa Florida fins el 1943. L'any 1931 van realitzar algunes obres de reforma rellevants, que afectaren especialment la façana de la casa orientada vers el carrer de Muntaner que, tot i tenir l'accés principal a l'interior de la propietat, no es corresponia amb la façana principal històrica de l'antiga masia, orientada naturalment cap a migdia. Aquesta reforma va anar a càrrec de l'arquitecte Eusebi Bona, que va elaborar els plànols d'ubicació de la finca amb els accessos al carrer de Muntaner, el plànol de la planta baixa on es volia practicar la nova obertura, i un alçat de la façana amb indicació de les modificacions que s'hi havien de practicar.

L'ESCOLA DE PUERICULTURA

L'octubre de 1943, Ramona Calvet i Picas va vendre la finca de la Vila Florida al conegut industrial de Calella Rosendo Llobet i Nicolau –president de l'Espanya Industrial–, per un preu declarat de 1.100.000 pessetes.

Rosa Castells

_Escola de Puericultura any 1975. En la qual es pot veure per les finestres les taules del alumnat.

És possible que Rosendo Llobet ja hagués pactat prèviament amb les autoritats franquistes l'ús a què es destinaria la Vila Florida. El fet és que pocs mesos després, l'1 de juny de 1944, Rosendo Llobet arrendava la finca al cap provincial de *Sanidad*, don Enrique Bardají López, en representació de l'estat, i per un termini de 10 anys. Cal suposar que és des d'aleshores que la finca Vila Florida va ser la seu de l'escola de Puericultura, qualificada com a *orgullo de Barcelona y de España, por ser reconocida como Modelo Universal de su clase*. El seu nom oficial era el de *Escuela Departamental de Puericultura* i depenia de la *Dirección General de Sanidad*, del *Ministerio de Gobernación*.

La finca de la Vila Florida i els seus jardins van ser la seu d'aquesta escola durant prop de 50 anys. La docència de la puericultura era totalment pràctica,

ja que l'escola funcionava com a un veritable centre d'ensenyament infantil que acollia nens des dels 6 mesos fins als 6 anys. Per aquells espais habilitats com a aules van passar moltes de les professionals de la puericultura que actualment treballen a centres mèdics i escoles bressol de la ciutat, així com també molts nens i nenes de Sant Gervasi.

Rosa Castells

_Imatge de 1967 de l'Escola de Puericultura en funcionament.

Rosa Castells

_Fotografia de l'any 1999 de la reixa d'entrada amb les lletres de Escuela de Puericultura.

Des del seu tancament com a Escola de Puericultura, a finals del segle xx, l'edifici i els voltants van anar-se deteriorant progressivament, a causa de la manca d'ús i l'abandonament dels propietaris.

ABANDÓ I DETERIORAMENT

Villa Florida va ser, durant la dècada dels anys noranta del segle XX, un indret en ple procés de degradació, la qual cosa va provocar que sovint fos objecte d'actes de vandalisme, petits incendis i inundacions. Aquest estat de deteriorament de la finca i dels jardins que l'envoltaven va motivar que les diferents entitats veïnals de Sant Gervasi reclamessin a les autoritats municipals un acord amb els propietaris, o bé l'expropiació forçosa de la finca, per tal de convertir Villa Florida en equipament per al barri. Fins i tot hi va haver l'intent que l'adquirís el R.C.D. Espanyol com a part de les compensacions per la requalificació dels terrenys del vell Estadi de Sarrià.

Arxiu Municipal de Sant Gervasi

_Fotografia de l'estat d'abandó en què es trobava Villa Florida després que es tanqués l'Escola de Puericultura i abans de la seva expropiació.

Finalment, després de més de deu anys de negociacions amb els propietaris, el 26 de març de 2003 es va dictar la declaració d'urgència d'expropiació de la Villa Florida, un cop catalogada com a equipament públic. Una resolució judicial va concedir a l'Ajuntament de Barcelona la propietat de la finca el 22 de gener de 2004, procedint a l'execució de la sentència i, per tant, iniciant la recuperació de la Villa Florida com a espai per al barri de Sant Gervasi.

LA REHABILITACIÓ

El novembre de 2005 es van obrir al públic els jardins que envolten l'edifici de Villa Florida, després de remodelar-los, adaptant un singular itinerari terapèutic amb unes catifes i una bassa amb efectes beneficiosos per a la relaxació i la salut en general. Poc després es van iniciar les obres de rehabilitació per convertir l'antiga casa senyorial en el nou centre cívic de Sant Gervasi. Aquest centre vol ser un referent de la difusió de la medicina natural a través dels tallers i activitats que s'hi desenvoluparan.

La intervenció que s'hi ha dut a terme ha volgut conservar l'edifici principal de Villa Florida, que té el seu origen al segle XVI, restaurant la façana i les torres d'estil modernista. Els afegits que no pertanyien a l'estructura original s'han substituït per un cos més modern i funcional situat a partir del primer pis. Aquesta ampliació permet assolir la superfície necessària pels serveis que ha d'oferir un equipament d'aquestes característiques.

S'ha obert una nova entrada amb rampa adaptada a la cruïlla dels carrers Reus i Sant Gervasi de Cassoles, s'han eliminat els esglaons de l'entrada i s'hi ha instal·lat un ascensor a l'interior de l'edifici.

Les actuacions realitzades han estat destinades a preservar el màxim els espais exteriors, afavorint la seva comunicació amb els espais interiors.

Districte de Sant Gervasi

_Imatge de la torre abans i en el moment dels treballs de rehabilitació.

ANÀLISI ARQUITECTÒNICA ARRAN DELS TREBALLS DE REHABILITACIÓ

Amb motiu de les obres de reforma de Vil·la Florida, i al deixar al descobert bona part dels paraments tant interiors com exteriors, es van poder determinar amb més elements de judici certs períodes de l'evolució de l'edifici que no figuraven a l'informe dels Serveis de Patrimoni, quan es va iniciar el projecte de rehabilitació.

El testimoni arquitectònic més antic que es va trobar se situa entre 1550 i 1600, tot i que és molt probable que l'origen de l'edifici fos anterior.

Quan es varen iniciar les obres ja eren aparents uns carreus de pedra sota l'arrebossat de la façana Nord (carrer Reus). Durant les feines de neteja i eliminació d'arrebossats malmesos varen aparèixer aquests elements del mateix tipus a la planta 1^a de la façana de Llevant (carrer Sant Gervasi.). A la vegada, sota aquesta paret, també va aparèixer el mur de tancament original en forma de façana porxada. A la rehabilitació es va posar en evidència un d'aquests arcs de la façana, així com part del mur de la façana Nord – desmuntat, numerat i tornat a construir, parcialment.

També es va descobrir una gran porta que donava accés a la part posterior (la més antiga). Com mostra la imatge.

Districte de Sarrià-Sant Gervasi

Les tres cruïxies centrals que defineixen la planta basilical, rematades a les plantes superiors per tres cobertes simètriques a diferents nivells, corresponen a una etapa posterior, barroca, dels segles XVII i, fonamentalment, del XVIII.

Les tres voltes de mocador sobre petxines que cobreixen l'espai adossat a la antiga façana porxada, en substitució de l'antic porxo renaixentista, ens indica una data pròxima a 1850, quan es començaven a popularitzar les voltes a la catalana.

Un altre element característic és la galeria oberta de la cruïxa porxada de la primera planta, que dóna al carrer de Muntaner. El tractament estucat de façana del mur interior, així com una garlanda de flors escapçades sobre els arcs de la façana manifesta el caràcter obert d'aquesta galeria orientada a Ponent i que va ésser tancada amb finestres en una data posterior a la seva inauguració.

Districte de Sarrià-Sant Gervasi

_Galeria oberta de la porxada de la primera planta.

Al desmuntar el cassetonat de fusta del sostre de la cruïxa principal de la planta baixa per tal de substituir les bigues de ferro del forjat, que no acomplien amb la normativa vigent, es va descobrir la decoració de les bigues, on es mostren sèries de trèvols blaus i d'altres motius geomètrics aplicats sobre uns replens de guix. Això demostra la intenció evident de l'arquitecte Azemar per portar a l'interior de l'habitatge una ornamentació que recordés inequívocament l'entorn enjardinat que envoltava l'edifici.

ELS PROPIETARIS DE VIL·LA FLORIDA

Quadre-resum

Família Santcliment (...-1613)

Llinatge de mercaders i cavallers vinculat des del segle XIII a Lleida i a Barcelona. La branca de Barcelona esdevingué, a la baixa edat mitjana, una de les més importants de la ciutat. Des dels primers decenniis del segle XIV aparegueren al Consell de Cent i tingueren càrrecs municipals. Arribaren a ésser cavallers i senyors de Badalona.

Guillem Ramon de Santcliment i de Centelles (mort a Praga el 1608)

Comanador de Moratalla (Múrcia) a l'ordre de Sant Jaume, es distingí a la batalla de Lepant el 1571, i fou ambaixador a Flandes i davant l'emperador Rodolf II. Els marmessors del seu testament van vendre la finca a Montserrat Ramon, doctor en drets, l'any 1613.

Família Ramon (1613-1677)

Montserrat Ramon i el seu fill Lluís Ramon, tots dos doctors en drets, provenien d'una família de mercaders de Perpinyà i ocuparen diversos càrrecs d'importància en el món de la jurisprudència. Montserrat Ramon va ser doctor del Consell de Sa Majestat en la sala tercera de la Reial Audiència, i Lluís Ramon va arribar a jutge del Reial Consell Criminal de Sa Majestat.

Convent de les Carmelites Descalces (1677-1768)

La filla de Lluís Ramon, la reverenda mare Maria Jesús, religiosa del convent de Nostra Senyora de la Concepció de les Carmelites Descalces va heretar la propietat a la mort del seu pare i en va fer donació al seu convent.

L'escassa rendibilitat de l'explotació de la finca va fer que l'any 1768 el convent acceptés l'oferta de compra de Nicolau Sivilla.

Nicolau Sivilla (1768-1799)

Va ser un dels primers terratinents de Sant Gervasi. Ocupà diversos càrrecs a la ciutat de Barcelona i fou membre destacat del Gremi de Velers. A la seva mort, donà la finca al bisbat de Barcelona.

Bisbat de Barcelona (1803-1825)

Pedro Díaz de Valdés (1803-1807)

Bisbe de Barcelona, demostrà un afany de regeneració del clero i de l'ensenyament, al temps que defensava una fe en el progrés científic com a fonament dels canvis econòmics i socials, una doctrina que posà en pràctica a Barcelona i en el govern de la diòcesi.

Pablo de Schar (1807-1825)

Bisbe de Barcelona, en no haver acceptat la dominació francesa, va haver de fugir a Mallorca. Fou inclòs a la llista de proscriuats pels liberals barcelonins i va fugir a Espanya. Va renunciar a la seu, però la renúncia no li fou acceptada a Roma. Havent retornat a la diòcesi el 1824, escriví una duríssima pastoral contra els liberals.

Família Arimon (1842-1874)

Després d'un llarg procés judicial, Genís Josep Arimon i Andarió, un dels descendents de Nicolau Sivilla, va reclamar, i obtenir, la propietat de la finca. A la seva mort, i pel pagament de deutes, es va vendre Vil·la Florida en pública subhasta, adquirint-la Josep Garriga i Llastenós.

Família Garriga (1874-1902)

Provinent d'una família de comerciants i de banquers originària de Vic, en Josep Garriga i Llastenós va ser un dels primers inversors catalans en la creació de la xarxa ferroviària espanyola. Els seus fills Josep i Manuel crearen la societat Garriga Germans, dedicada a tirs, a ports i a diligències. Més endavant, els seus néts van fundar, a Barcelona,

l'entitat bancària Garriga Nogués Germans. El 1902 van vendre la propietat a Josep Maria de Müller.

Família de Müller (1902-1928)

Família de vinyadors tarragonins, d'origen alsacià. La casa de Müller va ser nomenada Proveïdora Pontifícia des de Pius X fins a Joan XXIII.

A Francesc Xavier de Müller i Ferrer, el Papa Benet XV li va atorgar el marquesat de Müller. El seu fill, Josep Maria de Müller i d'Abadal, doctor en drets, fou president de la Diputació de Barcelona entre els anys 1967 i 1973.

Família Calvet (1928-1943)

Els fills de Josep Maria de Müller van vendre la propietat a Ramona Calvet i Picas, que hi va viure fins el 1943. Durant els anys 30 es van realitzar algunes reformes rellevants que afectaren especialment la façana orientada al carrer Muntaner. La finca va ser venuda per 1.100.000 pessetes a Rosendo Llobet i Nicolau.

Família Llobet (1943-2004) -

Escola de Puericultura

Rosendo Llobet i Nicolau, president de l'Espanya Industrial, va arrendar la finca al cap provincial de *Sanidad*, Enrique Bardají, a fi de destinar-la a seu de l'escola de Puericultura, depenent de la Dirección General de Sanidad. Coneguda des d'aleshores com a Vil·la Florida, l'escola va estar en funcionament durant més de 40 anys.

Des del seu tancament, l'edifici i els seus voltants es van anar deteriorant progressivament. Durant els anys 90 el procés de degradació va motivar la reclamació, per part de les entitats veïnals de la zona, de la conversió de l'antiga casa senyorial en un nou equipament pel barri.

Ajuntament de Barcelona (2004 -)

Després d'anys de negociacions amb els propietaris, el 26 de març de 2003 es va dictar la declaració d'urgència d'expropiació de Vil·la Florida, després d'haver estat catalogada com a equipament públic. Una resolució judicial va concedir a l'Ajuntament de Barcelona la propietat de la finca el 22 de gener de 2004. D'aquesta manera s'iniciava la recuperació de Vil·la Florida com a equipament per al barri de Sant Gervasi.

El novembre de 2005 es van inaugurar, totalment rehabilitats, els Jardins de Vil·la Florida, que oferien un itinerari terapèutic. Poc després es van iniciar les obres per convertir l'antiga casa senyorial en el nou centre cívic de Sant Gervasi. Aquest centre vol ser un referent de la difusió de la medicina natural a través dels tallers i activitats que s'hi desenvolupen.

Les obres realitzades han conservat les característiques de l'edifici principal de Vil·la Florida, restaurant elements històrics i singulars, i adaptant-lo als nous usos del centre.

La inauguració del centre cívic Vil·la Florida, el 31 de març del 2007, és, fins el moment, la darrera pàgina escrita sobre aquesta finca que, al llarg dels segles, ha estat testimoni de la història i la vida de Sant Gervasi.

REFERÈNCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

AHPB. *Galcerà Sever Pedralbes*. Plec de documentació diversa. 1610-1614.

AHPB. *Galcerà Sever Pedralbes. Liber vendiciorum*. 1612-1627. 5 d'agost de 1613.

AHPB. *Galcerà Sever Pedralbes. Vigessimum octavum manuale* 1613-1613. 29 d'agost de 1613.

AHPB. *Francesc Pons. Liber Testamentorum*. 28 d'abril de 1631.

AHPB. *Joan Rodas. Liber Primus Testamentorum* (1633-46). 25 de desembre de 1641.

AHPB. *Ramon Serra. Vigessimum quartum manuale* (1767-1768). 30 de juny de 1768.

AHPB. *Francesc d'Assís Portell*. Llibre d'inventaris i testaments. 4 de setembre de 1799, 28 de setembre de 1799, 29 de novembre de 1799.

AHPB. *Francesc d'Assís i Portell*. Escriitures de 1799. 6 de setembre de 1799.

AHPB. *Josep Fuster i Corriol*. Escriitures de 1803. 2 de març de 1803.

AHPB. *Joaquim Serra i Murla*. Escriitures de 1865. 15 de març de 1865.

AHPB. *Joaquim Serra i Murla*. Escriitures de 1865. 27 de maig de 1865.

AHPB. *Josep Ramon Pasqués*. Escriitures de 1874. 23 de març de 1874.

AHPB. *Ignasi Gallissà i Reynés*. Escriitures de 1877. 16 de febrer, 17 d'abril, 16 d'agost i 15 de novembre.

AHPB. *Ignasi Gallissà i Reynés*. Escriitures de 1886. 18 de desembre.

AHPB. *Ignasi Gallissà i Reynés*. Escriitures de 1889. 13 de juliol de 1889.

AHPB. *Plàcid Contreras*. Escriitures de 1886. 23 d'octubre de 1886.

AMA. Expedient 761. Any 1902.

AMA. Expedient 197. 25 de gener de 1904.

AMA. Expedient 18-caixa. 15 de febrer de 1928.

AMA. Expedient 4.020. 19 de juny de 1931.

AMA. Expedient 1.730. 4 de mayo de 1950.

AMDS-SG. *Obres particulars de Sant Gervasi*. Caixa 159. Núm. 1. 22 de maig de 1843.

AMDS-SG. *Obres particulars de Sant Gervasi*. Caixa 159. Núm. 15. 22 de desembre de 1850.

AMDS-SG. *Obres particulars de Sant Gervasi*. Caixa 161. Núm. 460. 23 de gener de 1863.

AMDS-SG. *Obres particulars de Sant Gervasi*. Caixa 161. Núm. 462. 18 de maig de 1863.

AMDS-SG. *Obres particulars de Sant Gervasi*. Caixa 165. Núm. 1.095. 31 de març de 1874.

Els barris de Barcelona, volum II. Enciclopèdia Catalana / Ajuntament de Barcelona, 1998.

AHPB (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona); **AMA** (Arxiu Municipal Administratiu); **AMDS-SG** (Arxiu Municipal de Sarrià-Sant Gervasi).

